

Verksamhetsrapport

efter kvalitetsgranskning av undervisning på
yrkesprogram vid Perstorp Gymnasium i
Perstorps kommun

Innehåll

Inledning

Fakta om Perstorp Gymnasium

Bakgrund och syfte

Frågeställningar

Resultat

Metod och genomförande

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av undervisning på yrkesprogram under hösten 2013 och våren 2014. Granskningen vid Perstorp Gymnasium i Perstorps kommun ingår i detta projekt. På skolan granskades undervisningen i årskurs 2 på industri- och kemitekniska programmet, inriktning global industri. Inriktningen motsvarar det industritekniska programmet inriktning processteknik.

Perstorp Gymnasium besöktes den 26–28 november 2013. Ansvariga inspektörer har varit undervisningsrådet Monika Ivarsson och utredaren Åsa Kildén. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande. Granskningen har ett uttalat elevperspektiv vilket innebär att inspektörerna under tre dagar har följt en klass i årskurs 2.

Kvalitetsgranskningen av undervisningen på yrkesprogram genomförs i ytterligare 63 gymnasieskolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som har ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Fakta om Perstorp Gymnasium

Perstorp Gymnasium startade 1996 och ägs av industriföretaget Perstorp AB. Skolan har 84 elever, samtliga på industritekniskt program, 29 i årskurs 2. Skolverkets senast tillgängliga statistik för läsåret 2011/2012 gäller det dåvarande industriprogrammet. Statistiken visar att skolans genomsnittliga betygs-poäng var 17,2 vilket ungefär är i linje med resultatet de senaste fem åren. Under denna period har alla elever också blivit behöriga till universitets-

och högskolestudier. För 2011/2012 gäller att alla elever har fullföljt utbildningen inom fyra år och alla elever har utökat program. Eleverna i årskurs 2 detta läsår har mellan 2 750 och 3 750 poäng i sina individuella studieplaner.

Skolan och huvudmannen har ett nära samarbete i form av till exempel arbetsplatsförlagt lärande (apl), miljöpraktik, studiebesök och särskild kompetens som företaget kan tillhandahålla. Rektorn fungerar också som studie- och yrkesvägledare.

Under årskurs 1 har eleverna tre dagar studiebesök på olika företag och två dagar möte med olika yrkeskategorier från produktionen. Årskurs 2 har tre dagar i apparathall och 6-12 veckor apl. Årskurs 3 har sex veckor apl varav tre veckor i utlandet.

Under våren 2010 genomförde Skolinspektionen en regelbunden tillsyn av skolan (dnr 2009:3764).

Bakgrund och syfte

I och med reformeringen av gymnasieskolan 2011 renodlades skillnaderna mellan yrkesprogram och högskoleförberedande program. Syftet med reformen var att bättre förbereda eleverna för kommande arbete eller vidare studier samt att öka genomströmningen i gymnasieskolan. En bättre genomströmning i gymnasieskolan är en vinst både för individen och för samhället. Genomströmningen skiljer sig mellan olika program, där avbrotten överlag är vanligare på yrkesförberedande program än på studieförberedande program. Elever som avbryter sina gymnasiestudier uppger själva att de saknar motivation för skolan, att utbildningen upplevs som meningslös och att skolan inte gett det stöd eleverna har behov av.

Elever som har avbrutit sina studier har många gånger inte upplevt att de varit delaktiga i beslut om arbetssätt och arbetsformer i skolarbetet och det som förväntats göras i skolan har inte stämt överens med vad eleverna själva velat. Enligt forskningen blir elever mer studiemotiverade när de upplever att de själva kan vara delaktiga i att utforma undervisningen och dess innehåll. Självständighet och ansvar för den enskilda eleven betonas i skollagen och i läroplanen.

Forskningen visar även att eleverna upplever det som mer motiverande och mer meningsfullt med yrkesämnena då de själva kan identifiera sig som exempelvis en blivande kock eller mekaniker och att de får arbeta med något "som är på riktigt". Yrkesämnena kan också fungera som en ingång till motivation och självförtroende även för de gymnasiegemensamma ämnena. I arbetet med yrkesämnena kan eleverna se behov av att använda kunskaper i gymnasie-

gemensamma ämnen. Lärande underlättas om det sker i meningsfulla sammanhang, exempelvis genom att i ämnet matematik räkna ut måtten på något som ska tillverkas.

Lärarna har en central roll i att, medvetet eller omedvetet, påverka elevernas motivation och självbild. Det är inte ovanligt att elever på yrkesprogram har erfarenheter från stödundervisning i grundskolan. För elever som har tidigare negativa erfarenheter är det extra viktigt att inte försättas i situationer där de misslyckas igen. Istället gynnas elevernas självförtroende av att de får känna att de lyckas och får bekräftelse på sin progression. Därför är det viktigt med tydlig och löpande återkoppling.

Elever på yrkesprogrammen har ofta relativt låga meritvärden från grundskolan, något som kan vara en indikation på att eleverna inte fått tillräckligt stöd eller motiverats i tillräcklig omfattning under tidigare studieår och att det därför i denna elevgrupp finns stödbehov, bristande motivation och negativa erfarenheter från tidigare studier. Skolverket har påtalat att stödinsatser ofta sätts in för sent. Det konstateras att särskilt stöd främst ges i gymnasiegemensamma ämnen, men sällan i programgemensamma ämnen, vilket också bekräftas av erfarenheter från Skolinspektionens sammanhållna tillsyn av utbildningsföretag.

Kvalitetsgranskningens syfte är att granska om elever på yrkesprogram får en ändamålsenlig undervisning som stärker deras motivation att lära, för att därigenom skapa goda förutsättningar för att eleverna ska nå utbildningens mål och slutföra utbildningen. Elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen utgör ett särskilt fokus i granskningen.

Frågeställningar

Möter undervisningen på yrkesprogrammen elevernas intressen, förväntningar och behov så att eleverna upplever undervisningen som meningsfull?

För att besvara den övergripande frågeställningen utgår Skolinspektionen från nedanstående underfrågor:

- Har eleverna inflytande över undervisningen och anpassas den därefter?
- Placeras kunskapsinnehållet i ett för eleverna meningsfullt sammanhang för att därigenom konkretisera lärandet?
- Får eleverna kontinuerlig återkoppling för att synliggöra lärande och progression och därmed stärka tilliten till den egna förmågan?
- Får elever i behov av särskilt stöd åtgärder som är anpassade så att eleven ges goda förutsättningar att slutföra utbildningen?

Resultat

Utifrån tidigare nämnda bedömningsområden har Skolinspektionen bedömt kvaliteten i undervisningen på industritekniskt program och identifierat tre prioriterade utvecklingsområden. Dessa beskrivs nedan.

Utvecklingsområden

Har eleverna inflytande över undervisningen och anpassas den därefter?

ELEVERNAS BILD AV MÅLEN FÖR UTBILDNINGEN

Att eleverna känner till målen för utbildningen är en förutsättning för att de ska kunna ha inflytande över den. Examensmålen ska ligga till grund för planeringen av utbildningen från elevernas första dag på programmet. De intervjuade eleverna vid Perstorp Gymnasium känner inte till examensmålen. Enligt lärarna är det rektorn/studie- och yrkesvägledaren som informerar om dessa, men enligt rektorn ligger ansvaret för att klargöra examensmålen så väl som övriga mål huvudsakligen på lärarna. Det framgår av intervjuerna med elever och lärare att det varierar mellan lärarna i vilken mån de håller övriga mål aktuella för eleverna. Eleverna uppger att svenskläraren bedriver ett ingående arbete med att göra eleverna medvetna om målen, medan det enligt eleverna också finns lärare som inte alls tar upp några mål. Kunskapskraven upplever eleverna sig väl insatta i.

UTFORMNINGEN AV ELEVERNAS INFLYTANDE

Både elever, lärare och rektorn uppger att en del elever är nöjda med att läraren bestämmer arbetets innehåll och former. Rektorns verksamhetsredogörelse inför granskningen samt intervjuer med rektorn och lärarna visar emellertid att det inte finns något gemensamt tillvägagångssätt för att utveckla och tillgodose elevers inflytande. Enligt såväl rektorn som elevintervjun och -enkäterna som Skolinspektionen skickat ut inför granskningen arbetar lärarna med elevinflytande i varierande grad. Färre än hälften av de elever som besvarat enkäten upplever att lärarna regelbundet frågar eleverna vad de tycker om undervisningen. Enligt rektorn och lärarna samlar man in och tar hänsyn till elevers åsikter i efterhand, till exempel i kursutvärderingsenkäter.

Eleverna berättar att lärarna i svenska och historia ofta vill höra deras åsikter. De exempel på elevinflytande som lärarna ger handlar främst om arbetssätt, arbetsformer och examinationsformer, medan enstaka lärare berättar hur de engagerar eleverna i planering med utgångspunkt i kursmålen. Lektionsobservationerna visar få exempel på elevinflytande.

STIMULANS OCH UTMANINGAR EFTER ELEVERNAS BEHOV

Ett sätt att se till att eleverna får stimulans och utmaningar efter sina behov är att låta dem arbeta med olika uppgifter. Eleverna upplever att undervisningen generellt är upplagd så att alla gör samma sak samtidigt, och att undervisningen snarare är anpassad för elever som har det svårare för sig än för dem som behöver mer utmaningar. Inför proven kan eleverna söka upp läraren och få hjälp för att klara frågor som leder till de högsta betygen, så att de genom eget initiativ kan få utmaningar i studierna. Lärarna förklarar att eleverna ofta vill nå högt, och att lärarna inte vill sätta stopp för elevers möjligheter att nå så långt som möjligt genom att ge dem olika uppgifter redan från början. De uppger att i speciella situationer ger de ändå skilda uppgifter. En lärare ger exempel på samtidig variation av arbetsformer som tillgodoser elevers behov av att arbeta ensamma och i grupp. Under lektionsobservationer i fysik och matematik fångar lärarna upp svårigheter som grupper av elever har och arbetar vidare med dessa, men utan att det samtidigt också finns mer utmanande uppgifter för elever att arbeta med.

Ytterligare möjligheter att tillgodose olika elevers olika behov är att utveckla variation i arbetsmetoder. Enligt eleverna består undervisningen av ganska mycket föreläsningar och eget arbete med instuderingsfrågor och de anser att lärarna är ganska inkörda på sina respektive arbetssätt, men att lektionerna i svenska och andra språk är mer varierade. Att döma av lektionsobservationerna under Skolinspektionens besök är diskussion och reflektion ett underutnyttjat inslag i elevernas lärande. I ett par ämnen lägger läraren upp undervisningen så att eleverna tvingas reflektera och diskutera, medan lärarna i övriga ämnen visserligen ställer frågor till eleverna men får enstaka svar och inte driver frågan vidare. Enligt eleverna varierar det mellan lärarna om eleverna upplever undervisningen som stimulerande.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att skolan behöver utveckla sitt arbete med att främja elevernas inflytande utifrån målen för utbildningen. Vidare behöver skolan utveckla undervisningen så att den bättre möter elevernas olika behov.

Placeras kunskapsinnehållet i ett för eleverna meningsfullt sammanhang för att därigenom konkretisera lärandet?

Det framgår av till Skolinspektionen insänd verksamhetsredogörelse och intervjuerna med rektorn, lärarna och eleverna att skolan arbetar på olika sätt för att eleverna ska få både teoretisk och praktisk förståelse när det gäller yrkesämnena och det sker löpande en utveckling av till exempel hur miljöpraktik kan göra att eleverna upplever undervisningen som relevant. Skolan har goda

kontakter med näringslivet, inte minst huvudmannens verksamheter, och programråd genomförs en eller flera gånger om året. Enligt rektorn deltar bransch-representanter, rektorn och yrkeslärare i programrådet men inte andra lärare eller elever.

Samarbetsmöjligheter mellan lärarna finns genom att de träffas varje vecka. Rektorn, lärarna och eleverna redogör för ämnesövergripande projekt som äger rum. Dessa planeras enligt rektorn och lärarna in från början av läsåret. Lärarna kan sedan göra mindre samarbeten spontant under läsåret när de märker att de har beröringspunkter i kurserna. De intervjuade elevernas åsikter om projekten spänner mellan att de är nöjda till att det är "tråkigt att sitta och skriva om samma sak i en hel vecka" men att det är bra övningar i grupparbete och ledarskap. Enligt lärarna varar projekten mellan en dag och två veckor. Det är alltså en ganska liten del av läsåret som detta sätt att skapa sammanhang i utbildningen utnyttjas. Det framgår också av elevintervjun att en del av de gymnasiegemensamma ämnena inte upplevs som motiverade i utbildningen. Lärare i gymnasiegemensamma ämnen ger exempel på samarbete med yrkesämnena, men uppger också att de nya kursplanerna begränsar sådana möjligheter.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att kvaliteten på skolans arbete med att skapa ett meningsfullt sammanhang i utbildningen kan utvecklas så att examensmålen spelar en mer aktiv roll i planeringen och genomförandet av alla kurser.

Får eleverna kontinuerlig återkoppling för att synliggöra lärande och progression och därmed stärka tilliten till den egna förmågan?

Enligt de elevenkäter Skolinspektionen skickat ut inför granskningen får eleverna i yrkesämnena mindre tydliga förklaringar av hur läraren uppfattar deras prestationer. Skolinspektionen ser enstaka tillfällen av återkoppling på individnivå under observationerna, och det är också sällsynt att lärare på klassnivå återkopplar innehållet och hur arbetet har gått i slutet av lektionen. Eleverna berättar att de i ett par ämnen får sina prestationer bedömda mot kunskapskraven. Efter utvecklingssamtalet får de omdömen men de uppger att de inte av alla lärare får veta vad de ska göra för att uppnå högre betyg. Vidare upplever eleverna att de i en del ämnen inte får någon återkoppling innan betyget sätts eller att omdömet kommer så sent att de inte har möjlighet att förbättra resultatet. Ett par lärare berättar att de kommenterar elevarbetet löpande så att eleverna kan höja sina resultat. I övrigt varierar det enligt lärarna med kursernas längd hur mycket återkoppling eleverna får. Lärarna bekräftar att de inte har något gemensamt system för att tillgodose elevernas behov av information om framgångar och utvecklingsbehov i studierna men att de utvecklar sina

individuella modeller genom diskussioner med varandra. Rektorn bekräftar att lärarna kommit olika långt när det gäller återkoppling av elevernas kunskapsutveckling.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att skolan behöver utveckla arbetet så att eleverna i alla kurser får kontinuerlig återkoppling på sin kunskapsutveckling och förstår vad de ska göra för att förbättra sina resultat.

Metod och genomförande

Under hösten 2013 och våren 2014 granskar Skolinspektionen kvaliteten på undervisningen på gymnasieskolans yrkesprogram vid 64 skolor i landet. Av dessa skolor har 54 kommunala huvudmän och 10 fristående huvudmän.

Granskningen har avgränsats till en klass i årskurs 2 på det aktuella programmet och inriktningen. Granskningen har genomförts genom att inspektörerna inför besöket i skolan har tagit del av schema, klasslista och poängplan för den aktuella klassen samt protokoll från skolans lokala programråd. Rektorn på det granskade programmet har också besvarat en verksamhetsredogörelse. Utöver detta har en enkät genomförs med elever vid det granskade programets årskurs 2. I samband med besöket har inspektörerna tagit del av gällande åtgärdsprogram, betygskatalog och individuella studieplaner i den aktuella klassen.

Vid besöket har lektioner i ämnena idrott och hälsa, fysik, matematik, produktionsutrustning och historia observerats. Elever har intervjuats både enskilt och i grupp. Dessutom har lärare, rektorn och representanter för elevhälsan och studie- och yrkesvägledningen intervjuats. Besöket har avslutats med en muntlig återkoppling till rektorn om de preliminära resultaten av granskningen. Rektorn har tagit del av och getts möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.